

Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet. 1

SAMLAREN

TIDSKRIFT FÖR SVENSK
LITTERATURHISTORISK
FORSKNING

Ny följd. Årgång 2

1 9 2 1

UPPSALA 1922

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

galera dem med din ankomst, för än de få weta att du äst här, dit aasz du ska ha tusend tak för dät du nu kom hit, hon gaff honum intet tid till att säija ett ord wtan kiörde honum fort i cabinetet.»

Johan Nordström.

Bellman som bokägare. Allt vad C. M. Carlander har att meddela om Carl Michael Bellmans bibliotek är denna lilla notis (Svenska bibliotek och ex-libris II: 699°):

Å Eichhornska bokauktionen ^o/_o 1891 såldes under n:r 130 en bok som tillhört Bellman: Leti, La vie d'Elisabeth, reine d'Angleterre. La Haye 1741, med följande ant. af E.: «le livre est *le seul connu* qui porte l'autographe de C. M. Bellman.» —

Denna Eichhorns uppgift är ägnad att förvåna, då man erinrar sig att Bellman i sin den 6 sept. 1788 till Stockholms Rådstuvurätt ingivna och redan den 11 sept. återkallade ansökning »om förmån af cessio bonorum» (Axel Björkman, Bellmansforskning, Sthm 1892, s. 142 ff.) bland tillgångar upptar »Ett under vägen varande bibliotheque som enligt den öfversända catalogue minst upptages till 500 R.» Härmed avses den boksamling som testamenterats till skalden av hans farbroder, f. d. svenske konsuln i Cadiz Jakob Martin Bellman († 1786). Man måste med Björkman (s. 24) fråga sig: »vart har boksamlingen, värd 300 Rd Spec., tagit vägen?» Har den överhuvudtaget kommit Bellman välbehållen till handa, vilket väl är sannolikt, så har den helt visst snart nog tagits i mät och försålts på någon exekutiv auktion. Förteckningen från 1794 på Bellmans lösöre (Björkman, s. 154 f.) upptar inga böcker.

En bok, som bär den otvivelaktigt äkta namnteckningen »C. M. Bellman» mitt på titelbladet och som denne måhända ärvt av farbrodern-konsuln, anträffade undertecknad våren 1918 vid inventeringen av de böcker, som under årens lopp hamnat i Uddevalla museum (grundat 1861). Det var Tome V av Voltaire's Œuvres. Nouvelle Edition, tryckt i Dresden 1748, 8:o. Även tomerna VI och IX av samma, med vackra gravyrer försedda edition fanns i boksamlingen. (Jfr: Systematisk förteckning över Uddevalla Musei Bibliotek, upprättad av Vilhelm Jacobowsky juni 1918, Uddevalla 1918, s. 36). I Tome VI var mitt på titelbladet ett hål utskuret, där på motsvarande ställe i Tome V namnteckningen står, och i Tome IX saknades titelblad. Sannolikt är, att även dessa, som i övrigt äro mycket väl bibehållna, burit Bellmans namnteckning. Alla tre volymerna äro dessutom på insidan av de gröna pappomslagen försedda med namnteckningen »O. W. v. Schmalensee 1837». De torde således ha tillhört klädesfabrikören i Norrköping Oscar Wilhelm von Schmalensee, f. 1814, † 1880, vars fader († 1848) var postmästare i Uddevalla och vars syskon bott i staden eller trakten långt senare. (Jfr Svenska Ättartal, VIII årg., Sthm 1892, s. 125 ff.) Museets gåvoböcker innehålla ingen uppgift om dessa böckers proveniens.

Utom namnteckningarna funnos inga som helst anteckningar i böckerna.

Tome V innehåller tragedierna Zayre, Alzire, L'Enfant prodigue, La Mort de César, Mérope, VI huvudsakligen: Éléments de la philosophie de Newton IX: Semiramis, Nanine och en del smärre skrifter av växlande art. Dock är det väl antagligt, att Bellman ägt hela upplagan, 10 tomer (de två sista tryckta 1750 och 1754), för vilkas innehåll man finner en noggrann redogörelse i G. Bengesco, Voltaire, Bibliographie de ses œuvres, IV (Paris 1890), s. 31 ff.

Fyndet är av så mycket större intresse, som Warburg om Bellman faller yttrandet (Ill. sv. litt. hist. II², sid. 285): »Han förefaller alldeles oberörd av tidens tankeströmningar; det är knappt troligt att han kände Voltaire eller Rousseau mer än till namnen», och Schück är av samma åsikt (Huvuddragen av Sveriges litteratur II, s. 147): »förmodligen hade han aldrig läst en rad i Voltaires, Rousseaus eller encyklopedisternas skrifter». Ägarskapet behöver ju ej nödvändigt innebära att Bellman också läst Voltaires Œuvres, men det förfaller högst sannolikt att så varit fallet.

Åtminstone ännu ett arbete finnes, som bär Bellmans signatur: ett i rektor Rich. Steffens i Visby ägo befintligt exemplar av Erich Gabrielsson Emporagrii Catechesens enfaldige Förklaring . . ., Strängnäs 1669, å vilket Bellman, förutom en anmärkningsvärd latinsk sentens, skrivit: »Denna bok är förbuden». (Som bekant förbjöds Emporagrii katekesförklaring genom änkedrottning Hedvig Eleonoras tillskyndan på grund av förf:s utläggning av tionde budet: »Ens nästas Hustru/Oxa/thet är hans Lösören/eller rörlige egendom, ehwad namn han hafwer/aff hwilken Hustrun är thet förnämsta stycket.») Rektor Steffen har f. ö. för avsikt att publicera en del intressanta omständigheter rörande Bellman och denna bok.

C. Vilh. Jacobowsky.
